

Ks. Marian Zając

Ewaluacja w nauczaniu religii

Wydawnictwo KUL

Lublin 2013, ss. 290

Współczesna działalność edukacyjna podlega nieustannym zmianom, których dynamika wydaje się coraz większa. Niewątpliwie wynika to z przemian kulturowych i tym samym ze zmieniających się potrzeb społecznych i oczekiwań samych adresatów procesów edukacyjnych. Oczekiwania te podążają jednak przede wszystkim w kierunku coraz bardziej wymiernej efektywności systemu edukacji. Z tego względu przeprowadzane są różnorodne formy ewaluacji, które mają na celu wskazanie mocnych i słabych stron dotychczasowej działalności edukacyjnej a w konsekwencji opracowanie strategii naprawczych.

Nauczanie religii w szkole, chociaż posiada swoją specyfikę i podwójną, szkolno-kościelną podmiotowość, także podlega procesom ewaluacyjnym. Można nawet stwierdzić, że ewaluacja tego przedmiotu szkolnego jest nawet bardziej wzmożona ze względu na wspomnianą

wyżej dwupodmiotowość. Pomimo dużego znaczenia ewaluacji w nauczaniu religii przez prawie 25 lat, które minęły od powrotu nauczania religii do polskich szkół, nie doczekała się ona gruntownej analizy. Tę niewątpliwą lukę w polskiej literaturze uzupełnia monografia autorstwa ks. Mariana Zająca pt. „Ewaluacja w nauczaniu religii”.

Monografia ta składa się z sześciu rozdziałów, logicznie następujących po sobie i konsekwentnie zmierzających do rozwiązania problemu głównego. Poszczególne rozdziały tej publikacji noszą następujące tytuły: „Ewaluacja jako dziedzina nauki”, „Zasady, procedury, modele działania i narzędzia badawcze ewaluacji”,

„Obszary ewaluacji zewnętrznej”, „Obszary ewaluacji wewnętrznej”, „Ewaluacja jako procedura w służbie nauczania religii”, „Mocne i słabe strony ewaluacji a nauczanie religii”.

Pierwszy z wymienionych rozdziałów posiada charakter wprowadzający w rzeczywistość ewaluacji, w tym szczególnie ewaluacji edukacyjnej. Autor przedstawia w nim najpierw różne określenia ewaluacji, wskazuje na jej cel i przedmiot. Wykazuje się w tym względzie bardzo dużą erudycją przedstawiając różne stanowiska badawcze i ukazując szerokie spektrum dyskusji na ten temat. Warto zaznaczyć, że już w pierwszym rozdziale ewaluacja została ukazana jako istotny element nauczania religii, jednak z wyraźnym podkreśleniem jej eklezjalnego wymiaru.

W drugim rozdziale monografii autor zapoznaje czytelnika z szeregiem specjalistycznych narzędzi wykorzystywanych we współczesnej ewaluacji edukacyjnej. Na szczególne zainteresowanie zasługuje przedstawienie modeli stosowanych do przeprowadzania pomiaru dydaktycznego. Ich wyróżnienie i analiza pozwalają na lepszą orientację w procedurach ewaluacyjnych. Jest to niezwykle istotne także ze względu na często zmieniające się prawo i tryby jego egzekwowania.

Kolejny rozdział analizowanej publikacji poświęcony został ewaluacji wewnętrznej. Problem ten został opracowany w kluczu: projektowanie, realizacja, wnioskowanie. Warto jednak zwrócić szczególną uwagę na paragraf zatytułowany „Nauczyciel religii beneficjentem raportu ewaluacji zewnętrznej” (s. 113-118), w którym zawarte są propozycje konstruktywnego wykorzystania ewaluacji zewnętrznej do poprawy jakości edukacji religijnej. Takie podejście wzbogaca publikację w walor praktyczny. Ewaluacja tego rodzaju może bowiem prowadzić pośrednio do korekty założeń programowych.

Rozdział czwarty, analogicznie do poprzedniego, zawiera refleksje nad ewaluacją wewnętrzną. Poza kwestiami natury ogólnej, autor przeprowadza w nim ciekawe refleksje nad rolą nauczyciela religii jako ewaluatora (s. 138-155). W tej części monografii dużo miejsca poświęcone zostało także nowoczesnym metodom i technikom nauczania, w tym opartym na zaawansowanych, elektronicznych platformach wymiany danych.

W kolejnym rozdziale przeprowadzono analizę ewaluacji w aspekcie jej przydatności dla nauczania religii. Autor słusznie rozpoczyna te analizy od kwestii etycznych, stanowiących fundament wszelkiej działalności człowieka, tym bardziej koniecznej w przypadku kształcenia i wychowania religijnego. Następnie podejmuje neuralgiczny problem zależności nauczania religii od dwóch podmiotów: państwa i Kościoła. Przypomina o właściwych tym podmiotom kompetencjach oraz wskazuje na swoiste ograniczenia ewaluacyjne wynikające na przykład z braku uprawnień do merytorycznej oceny zajęć z religii przez organy państwowe, samorządowe, jak również dyrekcję szkoły. Wydaje się, że w tej właśnie dyskusji należy upatrywać ważkich rozwiązań, które pomogą wytyczyć jasne granice kompetencji poszczególnych podmiotów nauczania religii w kontekście ewaluacji.

Ostatni rozdział monografii poświęcony został ocenie szeroko rozumianego procesu ewaluacji w odniesieniu do nauczania religii. Wśród pozytywów ewaluacji wskazano między innymi na pomiar efektywności procesu edukacji oraz diagnozowanie potrzeb uczniów. Z kolei wśród ograniczeń wymienione zostały błędy proceduralne i błędne kryteria oceny, które mogą być bardzo krzywdzące dla szkoły, dyrekcji, nauczycieli a w konsekwencji także dla uczniów. Autor wskazuje także na swoisty błąd prawodawcy polegający na tym, że oczekuje od nauczyciela jednoczesnego pełnienia podwójnej roli ocenianego i oceniającego. Pozytywnie należy ocenić także przeprowadzone analizy portalu www.kulkat.pl i jego znaczenia ewaluacyjnego w nauczaniu religii. Jest to niewątpliwie jedna z nielicznych propozycji tego rodzaju w Polsce.

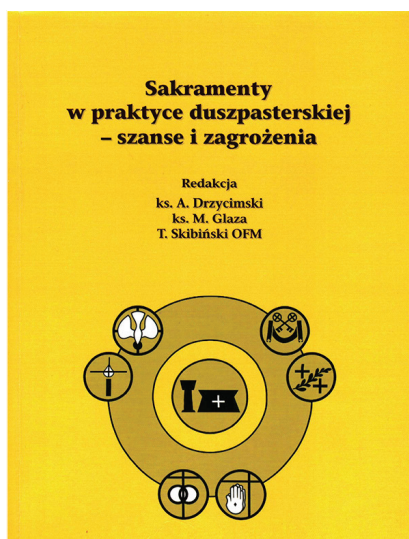
Reasumując powyższe uwagi, można stwierdzić, że monografia ks. Mariana Zajęcia pt. „Ewaluacja w nauczaniu religii” jest dziełem pionierskim i bardzo potrzebnym na polskim gruncie wydawniczym. Nikt bowiem dotychczas nie opracował tego zagadnienia w tak wyczerpujący sposób. Niezaprzeczalny walor poznawczy posiadają przede wszystkim przeprowadzone refleksje teoretyczne. Warto jednak zwrócić uwagę także na potencjał praktyczny niniejszej monografii, która ma szansę stać się punktem odniesienia dla wielowymiarowej i wielopodmiotowej ewaluacji nauczania religii w Polsce a tym samym przyczynić się do poprawy jej jakości.

Ks. Paweł Mąkosa

Ks. dr hab. Paweł Mąkosa – prof. KUL, Katedra Teologii Pastoralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, profesor nadzwyczajny, prowadzi seminarium naukowe z katechetyki psychologiczno-pedagogicznej.

Red. ks. Arkadiusz Drzycimski, ks. Michał Glaza, o. Fidelis Skibiński OFM

Sakramenty w praktyce duszpasterskiej – szanse i zagrożenia

Franciszkańskie
Wydawnictwo św. Antoniego
Wrocław 2013, ss. 147

W dniu Pięćdziesiątnicy przez wylanie Ducha Świętego Kościół został ukazany światu (por. KL 2). Rozpoczął się wtedy czas Kościoła, w którym Chrystus ukazuje, uobecnia i przekazuje swoje dzieło zbawienia przez liturgię Kościoła. Chrystus żyje oraz działa w Kościele i z Kościołem w nowy sposób, właściwy dla tego nowego czasu. Działa przez sakramenty, a działanie to Tradycja nazywa „ekonomią sakramentalną”, która polega na udzielaniu